

Friðargongan 83:

Framhald av síðu 2

Jóhanna María
Tórgarð, Róland Samuelsen, Eyðbjörg Dalsgaard, Eydna Dalsgaard, Julianna Joensen og Björg Hanusson.

Hvørt Norðanland sær hevur fingið innbjóðing frá amerikansku friðarræslunum, og eru londini til luttøð 20 pláss, við undantak av Føroyum, sum hevur fingið 10 luttakarar við.

Friðargongan 83 kemur til New York 7. august og skal ganga hiðani til endastøðina, sum er Washington.

Meðan gingið verður skulu luttakarnir búgva hjá privatnum, í skúlum og ítróttarhøllum og á beraðjólum.

Tey, ið stuðla Friðargonguni 83 í Amerika eru friðarræslur, fakfeløg og kirkjuligar ræslur, sum eisini hava verið við í tilrættisleggingini.

Føroyingar, sum fara til Friðargonguna 83 siga við Sosialin, at tað ikki er til at siga, hvussu nógv fólk verða við í tiltakinum.

Tá tey koma til New York eru luttakarnir bjóðir til samkomu hjá Lindsey, borgarstjóranum har, eins og ST aðalskrivarin Javier Perez de Cuellar fyriðir samveru við luttakarnar.

Í Washington skipa fakfeløg fyrri fundir undir heitinum: »Arbeiði, friður og frælsi«, og her eru luttakarnir vitandi um, at umleið tvær mill. menniskju skulu verða hjástødd.

Dağ.

Brúðleyp

Í morgin giftast í Vesturkirkjuni í Havn Marín Kristina Hansen úr Havn og Tummás Jóhan Thomsen av Argjum.

Brúðladr.: Hotel Føroyar.

**Keypið
føroyskar
toilett-
og køksrullur**

Grundtvig — ein »heiðin« stríðsbróður

Ídag

Poul Dam, fyrrverandi
fólkatingslimur, háskúla-
lærari

Gamle Grundtvig blev født i 1793, og det siger sig selv, at 200-årsdagen skal fejres med maner. Mange steder er man for længst gået i gang med møder og foredrag, bl.a. ud fra en ikke unaturlig frygt for, at alle vil blive lede og kede af at høre om Grundtvig, når dagen endelig oprinder. Det er for resten den 8. september. Alle, der tør sige noget om Grundtvig, har deres lommebøger, malede fulde med aftaler langt frem i tiden.

Der er altid noget kunstigt over det tyranni, som de runde år udøver. Hvis der er mening i at tale om Grundtvig, var der det også i 1981 og i 1985. Men nu skal det altså have hele armen i 1983. Vel, det må man affinde sig med. Da der faktisk er god fornuft i at genoplive nogle af Grundtvigs tanker, gør det måske ikke så meget, at der skal en mindetags til, for at det sker. Blot der ikke skabes en overmæthed, der får alle til at synke hen i ligagladhed bagefter.

Umiddelbart vil de fleste mennesker forbinde noget med Grundtvig som salmedigter. Selv de mest ukristelige har et vist forhold til Den signede dag og Dejlige er den himmel blå. Eller som digter af folkelige sange som Langt høiere bjerge og Moders navn er en himmelsk lyd. Ingen sangbok og næppe nogen gudstjeneste kan undvære Grundtvigs bidrag. (Skrevet i fuld bevidsthed om, at Arbejdersangbogens 7. udgave helt har været Grundtvig ud. Det kan kun genere dem, der tror, at man kan nøjes med Arbejdersangbogen).

Med meget anvendte salmer og sange har det sig imidlertid sådan, at de efterhånden bliver »muzak« — baggrundsstemning, som man er glad og tryk ved, men som egentlig ikke bemærkes i enkeltheder — slet ikke så man tænker over, hvad der siges i teksterne. Det kan være en fordel i nogle tilfælde, fordi teksterne ikke fortjener nærmere eftertanke, men i andre tilfælde er det en ulempe. Så kan teksterne måske få en opfriskning gennem nye og uvante melodier, som det netop med Grundtvig skete for nogle år siden, da Varmark gav en række sange nyt liv.

Teksterne er imidlertid gamle — gennemsnitligt er der gået op mod 150 år, siden de blev skrevet

— og det er nok til, at der er meget i dem, der ikke er umiddelbart tilgængeligt. Lidt arbejde skal der til, men det skal der også med H.C. Andersens eventyr og Charles Dickens romaner, der er nogenlunde lige så gamle. Det er ikke uoverkommeligt. Men for resten er det ikke nær så længe siden, at Grundtvigs sange og salmer blev en slags folkeej. Da salmerne fremkom, blev de tværtimod mødt med uvilje fra kirkens ledelse, og det var ligefrem forbudt at bruge dem ved gudstjenesterne. Det varede vel ikke så længe, men det er alligevel interessant, fordi det viser, at Grundtvig var en overmåde omstridt person, også som præst og digter.

Der var altid strid omkring Grundtvig. Han var ikke nogen nem og gfredsommelig person, men stædig og krakils — eller for at sige det venligere: så overbevidst om at have ret og om det væsentlige i at sige sin mening, uanset hvem der måtte blive fornærmet, at han ikke var i stand til at gå på kompromis eller til at holde sin mund. Han var et stort stykke af en hedensk slagsbrøder, og det mishagede selv sagt de toneangivende kredse. Da han ved sit halvtredsårs præstebud blev fik titel af biskop, forargede det mange, og helt op til vor tid har man syntes, at det var uvæsentligt at diskutere, om han virkelig fik den titel — som ikke var helt usædvanlig for fremtrædende folk inden for kirken — eller han blot fik den rang, der hørte til titlen. Statskirken og universitetet fandt det i det store og helt højt uopassende, at denne oprører, der havde sat spild inden for kirkefolket, skulle hædres.

Grundtvig havde en utrolig tilid til folket og friheden, og alt, hvad der stod folket og friheden imod, måtte efter hans mening bekæmpes ubønhørligt. Det betød på det kirkelige område, at folkets frihed skulle sikres ved at løse sognebåndet, d.v.s. give mennensker ret til at søge til præster efter deres eget valg, ved at fjerne alle tvangsforanstaltninger, f.eks. den tvungne barnedåb og det tvungne kirkelige ægteskab, og ved at skille skolen fra kirken — Grundtvig ønskede således den obligatoriske religionsundervisning afskaffet. Noget af dette er blevet gennem-

ført, men andet er det ikke, og f.eks. er det grundtvigske syn på skolens religionsundervisning stadig alt for radikalt til at blive accepteret af politikerne.

Hans politiske syn var vanskeligt at forstå for samtiden og åbenbart også for eftertiden. Han var tilhænger af enevælden, siger man, men skiftede mening i 1848 og blev siden fuldblods demokrat. Det er både rigtigt og forkert. Sagen er, at vi er blevet narret af Grundtvigs modstandere, der afmælede enevælden som den sorte reaktion, men »folkestyret« efter 1848 som den sande lykke. Virkeligheden var anderledes. Det, der indførtes i 1848 og styrkedes i 1866, var et klassestyre, hvor »de fornemme, de dannede og de velhavende« kom til at føre det store ord — og dem var Grundtvig altid en indædt modstander af. Først i 1915 kunne Danmark nærme sig et sandt folkestyre.

Den danske enevælde var i sine sidste tiår et ganske friskt styre. Der var nok censur, men samtidig med at Grundtvig blev sat under censur og skulle forelægge sine skrifter for en censor, inden de blev udgivet, gav den enevældige konge ham en økonomisk understøttelse, der gjorde det muligt for ham at arbejde med de ting, der interesserede ham — og censuren var mere irriterende end virkelig hindrende. For øvrigt var det en privat injurietag, der havde skaffet Grundtvig censurpålægget — ikke statsmagtens utilfredshed med ham. Den offentlige debat i 1830-erne og 1840-erne var faktisk ganske levende og indholdsrig, og det var først efter at »folkestyret« var indført, at der forekom politiske afskedigelser af regeringens modstandere. Grundtvig havde et vist grundlag for at tale om »Kongehånd og folkestemme« — begge stærke, begge fri — som samfundets basis.

Han frygtede længe »demokratiet«, fordi han var bange for, at det ville føre til et partistyre, der begrænsede friheden, og som ikke ville støtte kirken og kulturen økonomisk. Frygten var ikke urimelig, for de politikere, der ønskede at tage magten fra kongen, ville ikke overlade den til folket. De ville bare selv være ministre, og dermed mente de, at demokratiet var indført. Og for resten anså de det for rimeligt, at

vælgerne lod sig lede og ikke valgte folk af deres egen midte — karakteristisk var den ophidselse, der blev rejst, da Præsteskredsen valgte en bomuldsræver til sin repræsentant i den grundlovgivende rigsforsamling i stedet for den højleerle professor, som regeringen ønskede valgt. Også at regeringen ikke tog hensyn til mange vælgers opfordring til den om at udpege Grundtvig til »kongevalgt« medlem af rigsforsamlingen, men i stedet udpegede en konservativ hattemager.

Nå, Grundtvig blev alligevel valgt til rigsforsamlingen og siden til rigsdagens folketing flere gange. I landstinget sad han i 1866 for at protestere mod indskrænkningen af den almindelige valgret. Han var til stadighed en torn i øjet på regeringerne, som han havde inderlig mistillid til, og han viste sig som en uforfærdet parlamentariker, der prøvede at stille mistillidsdagsordener og at nægte finanslovens overgang til næste behandling — metoder, der den gang blev betragtet som højt ubehøvede. For øvrigt angreb han uophørligt og med stor dygtighed — men altid resultatløst, for de statsbærende partier stod sammen om at beskytte systemet og de herskende klasser.

Da terningerne var kastet, og den almindelige valgret indført, tok han altså konsekvensen fuldt ud og kæmpede for det jævne folks politiske rettigheder på enhver måde — og for den folkelige oplysning, der kunne gøre folket uafhængigt af embedsmændene og den akademiske dannelse — og af pengepengungen og privilegierne. Grundtvig tilsluttede sig aldrig selv noget parti, men han støttede fuldt ud sine venner, da de efter 1866 dannede Det nationale Venstre til kamp for valgrettens genindførelse og siden Det forenede Venstre som en samlet front mod overklassen. Det blev han ikke mere populær på, heller ikke blandt de grundtvigianere, der i virkeligheden var en slags højrefolk.

Striden om Grundtvig fortsatte længe efter hans død, og det er ikke i Grundtvigs ånd, hvis 200-året misbruges til at støre sand på en af folkets og frihedens mest halsstarrige og kampglade venner.